

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 29 października 2020 r.

Pozycja 331

POSTANOWIENIE

z dnia 4 czerwca 2020 r.

Sygn. akt Ts 35/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Michał Warciński,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Parafii Rzymskokatolickiej w T. w sprawie zgodności:

art. 292 w związku z art. 172 § 1 w związku z art. 285 § 1 i 2 w związku z art. 305⁴ w związku z art. 352 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.) w zakresie, w jakim:

- „umożliwiają nabycie przez zasiedzenie służebności przesyłu w dobrej wierze w przypadku braku decyzji administracyjnej wydanej na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości [Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64, ze zm.], art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, ze zm.), art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204, ze zm.)”;
- „umożliwiają doliczenie posiadania przez przedsiębiorstwa energetyczne wykonywanego przed dniem 3 sierpnia 2008 r., do okresu korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego z trwałego i widocznego urządzenia w sposób odpowiadający służebności przesyłu po dniu 3 sierpnia 2008 r., potrzebnego do nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie z pominięciem zawieszenia biegu zasiedzenia służebności przesyłu na nieruchomości skarżące[go], które[j] przywrócono własność wywłaszczonych nieruchomości lub przyznano nieruchomości zamienne po przemianach ustrojowych Państwa Polskiego po 1989 r., zgodnie z ustawą z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347, ze zm.), a który to właściciel został pozbawiony możliwości dochodzenia zwrotu własności swojej nieruchomości z uwagi na obowiązujące przepisy prawne w PRL oraz uwarunkowania polityczne, co skutkowało zawieszeniem biegu zasiedzenia służebności gruntowych a następnie służebności przesyłu do czasu przywrócenia własności nieruchomości wywłaszczonej bądź przyznania nieruchomości zamiennej w postępowaniu regulacyjnym w stanie wolnym od obciążeń przez Komisję Majątkową”;
- „Sąd Najwyższy naruszył art. 398⁹ § 2 zdanie drugie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) (...) poprzez brak uzasadnienia stanowiska Sądu Najwyższego

w odniesieniu do zarzutu skargi kasacyjnej dotyczącego zawieszenia biegu zasiedzenia służebności przesyłu na nieruchomości skarżące[j] (...)", jak też „naruszył art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z pominięciem zastosowania art. 305² § 2 k.c. umożliwiającego ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., właściciel nieruchomości może żądać odpowiedniego wynagrodzenia w zamian za ustanowienie służebności przesyłu”

z art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 25 ust. 4, art. 31 ust. 2 i 3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 37 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1-3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 17 lutego 2020 r. (data nadania) Parafia Rzymskokatolicka w T. (dalej: skarżąca), wystąpiła z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżąca jest właścicielem działki nr 90 położonej w miejscowości H. (w powiecie inowrocławskim), na podstawie ugody zawartej przed Komisją Majątkową 21 kwietnia 1995 r. w Warszawie. Na działce prowadzona jest linia napowietrzna średniego napięcia 15 kV GPZ P.-G., tj. następujące odgałęzienia: do stacji „T.” – trzy słupy – jeden rozgałęźny i dwa przelotowe oraz do stacji „H.” – jeden słup rozgałęźny i dwa przelotowe. Odgałęzienie do stacji „T.” zostało wybudowane w roku 1976, zaś do stacji „H.” w roku 2001. „Linia ta została pobudowana w oparciu o decyzję z dnia 18 maja 2001 r., a jej odbiór techniczny nastąpił w dniu 14 października 2001 r.”. Linie energetyczne wchodzi w skład przedsiębiorstwa przesyłowego prowadzonego przez Enea Operator Sp. z o.o. z siedzibą w P. (dalej: przedsiębiorstwo energetyczne).

W piśmie z 7 marca 2016 r. skarżąca wezwała przedsiębiorstwo energetyczne do zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem. Uzyskała jednak odpowiedź odmowną.

W związku z tym skarżąca wystąpiła do Sądu Rejonowego w I. I Wydział Cywilny (dalej: Sąd Rejonowy) z wnioskiem o ustanowienie na tej nieruchomości na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego służebności przesyłu, której treścią jest znoszenie istnienia posadowionych urządzeń przesyłowych i linii napowietrznej 15 kV, w tym prawa korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do dokonywania konserwacji i remontów tej linii wraz z prawem wejścia i wjazdu na teren odpowiednim sprzętem oraz przebiegu wskazanym w załączonej do wniosku mapie poglądowej, za jednorazowym wynagrodzeniem.

Postanowieniem z 26 kwietnia 2017 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy w I. oddalił wniosek skarżącej o ustanowienie za jednorazowym wynagrodzeniem służebności przesyłu.

Postanowieniem z 23 listopada 2017 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w B. II Wydział Cywilny Odwoławczy oddalił apelację skarżącej, dzieląc ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego. Rozstrzygnięcie o bezzasadności żądania wnioskodawczyni oparł jednak na częściowo odmiennej argumentacji prawnej. Stacja „H.” została wybudowana po uprzednim uzyskaniu 19 kwietnia 2001 r. zgody poprzedniego proboszcza skarżącej, który wyraźnie oświadczył, że wyraża zgodę na usytuowanie na działce linii napowietrznej. Natomiast odnośnie stacji „T.”, wbrew stanowisku sądu pierwszej instancji, „należało jednak rozpatrzyć za-

rzut zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu”. Wskazano, że 7 stycznia 2011 r. doszło do zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przesyłu.

Od powyższego orzeczenia skarżąca wniosła skargę kasacyjną, która została oddalona postanowieniem Sądu Najwyższego z 11 września 2019 r. (sygn. akt [...]). Orzeczenie zostało doręczone pełnomocnikowi skarżącej 19 listopada 2019 r. Skarżąca oświadczyła, że orzeczeniem ostatecznym w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji jest powyższe postanowienie Sądu Najwyższego (s. 6 skargi).

Zdaniem skarżącej wykładnia kwestionowanych przepisów, przyjęta w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych, zgodnie z którą „możliwe jest zasiedzenie przez przedsiębiorstwo energetyczne służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (która została wprowadzona do systemu prawnego dopiero 3 sierpnia 2008 r. przez ustawę z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 116, poz. 731) i doliczenie okresu posiadania służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu do okresu posiadania służebności przesyłu oraz pominięcie zawieszenia ewentualnego okresu zasiedzenia służebności gruntowej i przesyłu w czasie gdy właściciel nie mógł dysponować własnością swojej nieruchomości wyłączonej w okresie PRL do czasu jej zwrotu po przemianach ustrojowych po 1989 r. bądź miał przyznaną nieruchomość zamienną w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową prowadzonym zgodnie z przepisami ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347, ze zm.)”, narusza konstytucyjne prawo własności, zasady proporcjonalności, równości wobec prawa oraz demokratycznego państwa prawnego i prawa do rzetelnego procesu.

Skarżąca wskazała ponadto (s. 3 skargi) na naruszenie: art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 w związku z art. 292 w związku z art. 172 § 1 w związku z art. 285 § 1 i 2 w związku z art. 305⁴ w związku z art. 352 § 1 k.c. w związku z art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64, ze zm.), art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, ze zm.), art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204, ze zm.) w związku z art. 61 i art. 63 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347, ze zm.) z art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 25 ust. 4, art. 31 ust. 2 i 3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 37 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1-3 Konstytucji, a także na naruszenie art. 398⁹ § 2 zdanie drugie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.). Wskazane przepisy określiła „przedmiotem skargi”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań, jest oczywiście bezzasadna, a także gdy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 2-4 u.o.t.p. TK.

2. Jak stanowi art. 79 ust. 1 Konstytucji, każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w u.o.t.p. TK, wnieść skargę do

Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.

W myśl art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

Zgodnie z ustaloną linią orzecniczą Trybunału, wyczerpanie drogi prawnej w rozumieniu art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK oznacza skorzystanie z przysługujących skarżącej zwyczajnych środków odwoławczych, zaś wystąpienie ze środkami o charakterze nadzwyczajnym nie ma wpływu na bieg terminu do złożenia skargi konstytucyjnej. W chwili uzyskania przez skarżącą orzeczenia sądowego wykazującego walor prawomocności, a więc orzeczenia, co do którego nie przysługują już zwyczajne środki odwoławcze, wypełniony zostaje obowiązek wynikający z wymienionego przepisu. Wydanie takiego orzeczenia nadaje bowiem – niezbędny w świetle art. 79 ust. 1 Konstytucji – walor ostateczności rozstrzygnięcia, z wydaniem którego skarżąca wiąże zarzut naruszenia jej wolności lub praw. Podjęcie kolejnych kroków zmierzających do wzruszenia takiego orzeczenia – także wówczas, gdy towarzyszy im wydanie w sprawie dalszych rozstrzygnięć – nie mieści się już w zakresie pojęcia „wyczerpania drogi prawnej” (zob. postanowienie TK z 20 czerwca 2017 r., sygn. Ts 82/17, OTK ZU B/2017, poz. 219).

Trybunał podkreśla, że ostatecznym orzeczeniem w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, wydanym w postępowaniu cywilnym, jest prawomocny wyrok lub postanowienie, natomiast skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Bieg terminu wniesienia skargi konstytucyjnej rozpoczyna się tym samym w momencie uzyskania przez skarżącą prawomocnego wyroku lub postanowienia sądu drugiej instancji. Wniesienie skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, jest przy tym irrelevantne dla biegu tego terminu.

W sprawie, w związku z którą skarżąca wniosła skargę konstytucyjną – jak stwierdza Trybunał – ostatecznym orzeczeniem w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji jest prawomocne postanowienie Sądu Okręgowego w B. II Wydział Cywilny Odwoławczy z 23 listopada 2017 r. (sygn. akt [...]), którym sąd oddalił apelację skarżącej. Właśnie to orzeczenie ostatecznie ukształtowało sytuację prawną skarżącej, z którą wiążą się stawiane przez nią zarzuty. A zatem to od daty doręczenia tego orzeczenia, nie zaś – jak przyjęła skarżąca – postanowienia Sądu Najwyższego z 11 września 2019 r., oddalającego skargę kasacyjną, rozpoczął się bieg terminu wniesienia skargi konstytucyjnej. Skarżąca wniosła skargę konstytucyjną dopiero 3 lutego 2020 r., a zatem przekroczyła, określony w art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, termin jej wniesienia.

3. Powyższe okoliczności są – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.